

ರಥ-ರಥಿಕ

ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪಾಲಿಗೂ ಬದುಕೆಂಬುದು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಪ್ರವಾಸವೆನ್ನಬಹುದು. ಸಂವೇದನಾ ಶೀಲನಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗಿಂತ ಬದುಕಿನ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅದು ಆತನ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಅನುಭವ ಪೂರ್ಣ ಯಾತ್ರೆ ಎನ್ನಿಸುವುದು ಸಹಜ. ಈ ಯಾತ್ರೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೀಕರಣವಾಗಬಹುದು; ಉಲ್ಲಾಸ ಬಳಲಿಕೆಗಳ ಅನುಭವವಾಗಬಹುದು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇಬೇಕಾದುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದರೆ ಆತ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ನಿಷ್ಕ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ಯಾತ್ರೆ ಹೇಗೋ ಮುಗಿದು ಹೋಗುವ ಜಡ ವ್ಯಾಪಾರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬದಲಾಗಿ, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರೆ, ಅದು ಅಸ್ವಾದನೀಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಕೆಲವೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ 'ಸಾರ್ಥಕ'ವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಠೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಥ ರೂಪಕವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಮನು ನಚಿಕೇತನಿಗೆ ಬದುಕಿನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಈ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈ ಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಕೃತಿ ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ:

ಆತ್ಮಾನಾಂ ರಥಿನಂ ವಿದ್ಧಿ, ಶರೀರಂ ರಥಮೇವ ತು |
ಬುದ್ಧಿಂ ತು ಸಾರಥಿಂ ವಿದ್ಧಿ, ಮನಃ ಪ್ರಗ್ರಹ ಮೇವ ಚ ||
ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಹಯಾನ್ಯಾಹುಃ ವಿಷಯಾಂ ಸ್ತೇಷು ಗೋಚರಾನ್ |
ಆತ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಯುಕ್ತಂ ಭೋಕ್ತೇತ್ಯಾಹುಃ ಮನೀಷಿಣಃ ||
ಜೀವನ ಯಾತ್ರೆ ನಡೆಸಲು ನಮಗಿರುವ ರಥವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಹ.

ದೇಹದೊಳಗಿರುವ ಆತ್ಮವೇ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿರುವ ರಥಿಕ; ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಾರಥಿ; ಮನಸ್ಸು, ರಥವನ್ನೆಳೆಯುವ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡುವ ಕಡಿವಾಣ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಕುದುರೆಗಳು. ಆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಮಾರ್ಗಗಳೆಂದರೆ ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ-ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ವಿಷಯ ಪ್ರಪಂಚದ ಹಾದಿಗಳು. ಹೀಗೆ ಶರೀರ,

ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ- ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ರಥಿಕನಾಗಿರುವ ಆತ್ಮ ತನ್ನ ಜೀವನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು- ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಸದಾ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬದುಕನ್ನು ತೆರೆದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಯಮ ಅರ್ಥಾತ್ ಕಾಲ.

ವೇದಾಂತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲ್ಲದೆ, ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಈ ರಥರೂಪಕ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬದುಕಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರ ಬದುಕಿಗೆ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿರುವುದು ಸದೃಢವೂ, ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವ ಶರೀರ. ಆಹಾರ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ- ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಶರೀರವೆಂಬ ರಥವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಶಾರೀರಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಸೀಮಿತವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು; ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸದಾ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಶವಾಗದೇ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿ ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಬದುಕು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ 'ಕಡಿವಾಣ'ವೆಂದಿರುವುದು. ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಬುದ್ಧಿ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತು 'ಸಾರಥಿ' ಎಂದಿರುವುದು. ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಚಲನೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ರಥ ನಡೆಸುವ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ರಥಿಕನಾಗಿರುವ ಆತ್ಮ ಗಮನಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿ ಮೈ ಮರೆಯುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವ ಆತ್ಮ ಅದನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಬದುಕಿನ ಯಾತ್ರೆ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಗಿಯಬೇಕಾದರೆ ದೇಹ-ಆತ್ಮಗಳ ಸಾಮರಸ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಅತ್ಯನುರಕ್ತಿ, ಅತಿವಿರಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಅತಿರೇಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಬದುಕಿನ ಪ್ರವಾಸ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

■ ವೈ ನತೇಯ

ಮಾತೇ ಮತ್ತು

★ ಭಯವೇ ನಿಜವಾದ ಬಂದಿಚಾನೆ.
ಭಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದೇ ನಿಜವಾದ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ.

-ಆಂಗ್ ಸಾನ್ ಸೂ ಕಿ

★ ಜನರಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೇ ದೇವರುಗಳಲ್ಲೂ ಆರ್ಥಿಕ
ಅಸಮಾನತೆ ಇದೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ
ಎಲ್ಲ ದೇವರುಗಳೂ ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ
ತಳ್ಳುತ್ತಿವೆ! ಶನಿದೇವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತಮ. ಹೊಸ
ಆಂಜನೇಯ ಸ್ವಾಮಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿನ
ಆಂಜನೇಯ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅನಾದರದ ಮನೋಭಾವ
ತೋರಲಾಗುತ್ತಿದೆ!

-ಎಚ್.ನರಸಿಂಹಯ್ಯ

★ ಕುಲದೇವರು ಅಂತ ಕುಲದೊಳಗ ಬಂಧನ
ಆದ ದೇವರು ಅದಾವ. ಇವು ದೇವರು ಅಲ್ಲ-
ಅಂತಲ್ಲ. ಆದರ ಬಂಧನದೊಳಗ ಇರೂ ದೇವರು
ಇವು! ಬಂಧನ ಮೀರಿದ ದೇವರು ಅಂದರ ಅದು
ಸುಂದರವಾಗ್ಯೆ. ಅದು ಅದ್ಭುತ. ಸತ್ಯ-
ಪರಮಸತ್ಯ ವಸ್ತು.

-ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

★ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆಯ
ಅಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ
ವೈಚಾರಿಕತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಲ್ಲದು. ತೊಡಕು
ಉಂಟಾದಾಗ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಕಂಗೆಡುತ್ತಾನೆ.
ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ ದೇವರಿಗೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.
ದೇವರನ್ನು ನಂಬದವನಿಗೆ ದೇವರೇ ಗತಿ.

-ಶಂಕರ ಮೊಕಾಶಿ ಪುಣೇಕರ

★ ಅನೇಕರು 'ದೇವರೇ ಕ್ಷಮಿಸು' ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ.
'ದೇವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದೇ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ'
ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು.

-ರಬ್ಬಿ ಲಿಯೋನೆಲ್ ಬ್ಲೂ

★ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು- ದೇವರು ನನ್ನನ್ನು
ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ಷಮಿಸುವುದೇ ಅವನ
ಕೆಲಸ.

-ಹೆನ್ರಿಕ್ ಹೇನ್

★ ದೇವರು ನಮ್ಮನ್ನು 'ತನ್ನಂತೆ'ಯೇ
ಮಾಡಿರುವುದಾದರೆ, ನಾವೂ ಅವನನ್ನು
'ನಮ್ಮಂತೆಯೇ' ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

-ವಾಲ್ಟೇರ್

★ ಮಾನವನ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರೇಮ ಇಲ್ಲದೆ, ದೇವರೂ
ದೇವರಾಗಿರಲಾರ.

-ಹೆರಾಲ್ಡ್ ಎಸ್. ಕುಶ್‌ನರ್

★ ದೇಶ ನನ್ನದು, ನನ್ನದು ನಾಡು ಎನ್ನದೆ
ಮಾನವನೆದೆ ಸುಡುಗಾಡು.

-ಕುವೆಂಪು

★ ರಾಷ್ಟ್ರಸೇವೆ ಎಂಬುದು ನಾವು ದೇಶದ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವ ಅನುಗ್ರಹವಲ್ಲ;
ಇತ್ತರರಿಗೆ ಯಾರಿಗೋ ಮಾಡುವ ಉಪಕಾರವಲ್ಲ;
ಅದು ನಮಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ
ಹಿತಾರ್ಥ ಸಂಪಾದನೆ.

-ಡಿ.ವಿ.ಗುಂಡಪ್ಪ

★ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟೊಂದು
ಮೂಲೆಯೊಳಗೆ ದೇಶಭಕ್ತಿ, ದೇಶಪ್ರೇಮ,
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ- ಅವರಿಗೆ
ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ. ಅದನ್ನು ಬಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸಿ
ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಸಾಕು.

-ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ